

A szmirnai börszárnyú (*Forficula smyrnensis* Serville, 1839) előfordulása Magyarországon

SZIRÁKI GYÖRGY

Magyar Természettudományi Múzeum, H-1088 Budapest, Baross u. 13., Hungary;
e-mail: sziraki@zoo.zoo.nhmus.hu

SZIRÁKI, GY.: *Occurrence of the Forficula smyrnensis Serville, 1839 in Hungary.*

Abstract: Presence of the earwig species *Forficula smyrnensis* in Hungary was reported for the first time by H. Steinmann about 25 years ago. As a result of a survey of the Forficulidae material of the Hungarian Natural History Museum it cleared out that this species has been captured in Hungary already in 1918. In present paper collecting data of all *Forficula smyrnensis* specimens known from Hungary are listed.

Keywords: *Forficula smyrnensis*, Hungary, occurrence, collecting data.

Bevezetés

A szmirnai börszárnyú (*Forficula smyrnensis* Serville, 1839) a nagy elterjedésű fülbemászó fajok közé tartozik; Kirgiziatól és Iraktól a Kárpát-medencéig fordul elő (STEINMANN 1983). Miután a Kárpát-medence legdélebbi területeiről már korábban is ismert volt (DORN 1941, KIS 1975), joggal lehetett feltételezni (STEINMANN 1974), hogy Magyarország mai területén is él. Ez a Staatliches Museum für Tierkunde Dresden (SMTD) Dermaptera anyagának tanulmányozásakor nyert bizonyítást (STEINMANN 1983). Igaz, hogy az elkészült cikkben csak országnevek vannak említve a drezdai múzeumban vizsgált anyag származási helyének megjelölésére, de a gyűjtemény kurátora a Steinmann Henrik által megvizsgált példány pontosabb gyűjtési adatait a közelmúltban rendelkezésünkre bocsátotta.

Az 1970-es években Magyar Természettudományi Múzeum (MTM) gyűjteményébe is került a fajból magyarországi példány, ami megfelelő módon is lett determinálva, de erről közlemény nem született. 2003-ban a Bataapáti térségében létesítendő atomhulladék-lerakó környezetében végzett zoológiai felmérés során több *Forficula smyrnensis* példány is előkerült. Miután a *Forficula smyrnensis* és az *Anechura bipunctata* (Fabricius, 1781) nőstényei könnyen összetéveszthetőek, érdemesnek láttuk ellenőrizni a gyűjteményünkben lévő hazai származású, és *Anechura bipunctata*-ként determinált példányokat. Ennek során találtunk is néhány, korábban *Anechura bipunctata*-nak határozott *Forficula smyrnensis* egyedet.

2004-ben a Magyar Tudományos Akadémia Növényvédelmi Kutató Intézetének (MTA NKI) külső munkatársa talált a Balaton mellett több szmirnai börszárnyú példányt, amelyeket tenyésztetbe is vontak, és így a faj életmódjáról is sikerül adatokat kapniuk (KINÁL 2006).

A Magyarországról ismert *Forficula smyrnensis* példányok gyűjtési adatai

Budapest, 1918. II. 1., leg. Dr. Streda - 1♀	(MTM, nem publikált)
Tihany, 1953. VI. 5., leg. Zsirkó G. - 1♀	(MTA NKI, Kinál 2006)
Kaposvár, 1960. VI. 24., leg. Benedek P. - 1♀	(MTM, nem publikált)
Tihany, 1966., leg. Fritzsche - 1♂	(SMTD, Steinmann 1983)
Tihany, 1973. IX. 28., leg. Papp J. - 1♀	(MTM, nem publikált)
Zamárdi, 1992., leg. Móczár L. - 1♀	(MTM, nem publikált)
Tihany, 1992. IX. 26., leg. Rádóczy Zs. - 1♂, 1♀	(MTM, nem publikált)
Tihany, 1993. VII. 4., leg. Rádóczy Zs. - 1♂	(MTM, nem publikált)
Dénesfa, 2001. IV. 12., leg. Merkl O. - 1♀	(MTM, Nagy & Sziráki, 2002, téves det.)
Bátaapáti, 2003. IX. 3., leg. Benedek B., Csövári T., Ronkay G., Ronkay L. - 1♂	(MTM, nem publikált)
Bátaapáti, 2003. IX. 3., leg. Szél Gy. - 3♂, 5♀	(MTM, nem publikált)
Balatonaliga, 2004. VII. 18-31., leg. Kinál F. - 6♂, 11♀	(MTA NKI, Kinál 2006)
Bátaapáti, 2004. IX. 22., leg. Sziráki Gy. - 1♂	(MTM, nem publikált)

Megjegyzések

Érdemes megemlíteni, hogy a faj gyűjtése többféle módon is történt. Találták kidőlt fatörzs alatt, élő fa megvilágított törzsén éjszaka, lombhálózással és szemetes edényben is, ami viszonylag nagy - feltehetően főként éjszakai - mozgási aktivitásra utal.

Abból, hogy hazai előfordulására csak az utóbbi évtizedekben derült fény arra is lehetne következtetni, hogy talán e faj is napjainkban terjed észak felé a globális felmelegedés hatására. Ennek viszont ellentmondani látszik az 1918. évi budapesti adat.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetem szeretném kifejezni Dr. Rainer Emmrich úrnak, aki a Drezdában őrzött példány adatait rendelkezésre bocsátotta.

Irodalom

- DORN, K. 1941: Zwei interessante Dermapteren aus dem Banat - *Fragmenta Faunistica Hungarica* 4: 35-36.
- KINÁL, F. 2006: A Magyarországon kevésbé ismert szirmnai fülbemászó (*Dermaptera*: *Forficula smyrnensis* Serville 1839) életmódjáról - *Natura Somogyiensis* 9: 145-142.
- KIS, B. 1975: Blattodea, Mantodea, Orthoptera si Dermaptera - 69-75. In: *Fauna zoni Portilor de Fier, Bucuresti*.
- NAGY, B. & SZIRÁKI, Gy. 2002: Orthoptera, Mantodea and Dermaptera of Fertő-Hanság National Park - 301-311. In: Mahunka, S. (ed.): *The fauna of Fertő-Hanság National Park - Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest*.
- STEINMANN, H. 1974: Börszárnyúak - *Dermaptera* - *Magyarország Állatvilága* 10, pp.44.
- STEINMANN, H. 1983: The survey of the *Dermaptera* material in the Staatliches Museum für Tierkunde Dresden. Part II. *Eudermaptera* - *Reichenbachia* 21: 46-59.